

§ 13

KS 237/17

Svar på motion (L) om minnesmärke Kvarnbyskolan som sjukhem

Beslut

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Motionen tillstyrks i punkt ett om att uppföra en historisk skylt, samt att motionen avstyrks i punkt två med hänsyn till gällande lagstiftning.

Ärendet

Margareta Krakowski (L) har i en motion 17 maj 2017 föreslagit att Mölnåls stad uppmärksammar Kvarnbyskolans historia som sjukhem bl.a. genom att upprätta ett minnesmärke.

Avseende det första förslaget om Mölnåls stad bör sätta upp ett minnesmärke över händelserna i Kvarnbyskolan 1945, hör frågan ihop med stadens övergripande strategier för historisk skyltning, vilka behöver uppdateras. Olika skyltformer - minnesmärke, minnesplakett och historisk informationsskylt - har olika status och funktion vilket behöver tydliggöras. I motionen föreslås ett minnesmärke, men motionärens avsikt är en historisk informationsskylt inne i eller utanför skolan.

Det andra förslaget gäller den formella frågan om Mölnåls stadsmuseum, genom ett politiskt beslut, kan åläggas att utforska och tillgängliggöra en viss historisk händelse. Den 1 juli 2017 antogs en ny museilag (SFS 2017:563) vilken förstärker museernas självständiga ställning genom lagens 5 § "Museihuvudmännen ska säkerställa att ett museum har ett bestämmandeinflytande över verksamhetens innehåll". Museilagen tydliggör att beslut om museernas detaljerade verksamhetsinnehåll inte får fattas politiskt, oavsett om det aktuella museet är överens med politikerna om innehållet i beslutet eller inte.

Ärendets behandling

Kommunfullmäktige remitterade motionen till kommunstyrelsen för handläggning den 17 maj 2017, § 93.

Kommunstyrelsen har i sin tur remitterat ärendet till kultur- och fritidsnämnden för yttrande.

Kultur- och fritidsnämnden har behandlat ärendet den 14 december 2017, § 103.

Arbetsutskottet har behandlat ärendet den 10 januari 2018, § 4.

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsen
Sammanträdesdatum
2018-01-24

Förslag till beslut

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

Motionen tillstyrks i punkt ett med förändringen att byta begrepp från minnesmärke till historisk skylt, samt att motionen avstyrks i punkt två med hänsyn till gällande lagstiftning.

Beslutsgång

Ordförande frågar om arbetsutskottets förslag till beslut antas och finner att så sker.

Expedieras till

Kommunfullmäktige

Motion till kommunfullmäktige i Mölndals Stad:

Kvarnbyskolan som sjukhem – historia värd att komma ihåg och återberätta.

Söndag 16 april 2017 skrev Karin Brygger en GP-artikel: ”Visst kan man dansa efter Auschwitz”. Hon berättade om Abrahams och Esters historia. Juni 1945 efter 2:a världskrigets slut, anlöpte sjukhusfartyget ”M/S Kronprinsessan Ingrid” Göteborgs hamn med transport av överlevande från Tyskland till Sverige. Göteborg hade sagt ja till att rehabilitera till att börja med 900 personer. En av dem var Abraham, 22 år. Han vägde 28 kg och kunde inte stå på sina ben, men överlevde. Det finns många liknande historier och de måste berättas och aldrig glömmas.

Jag reagerade framför allt på följande historia, som var ny för mig. Jag citerar: ”I Göteborg fick han först genomgå en sanitetsbehandling, innan han flyttades tillsammans med andra manliga överlevande till Kvarnbyskolan i Mölndal. Skolan var tömd på elever och redo att ta emot dem - tolv sängar i varje skolsal. Överläkare, två underläkare och sjuksköterskor med specialistkompetens samt Röda Korset, var på plats”.

Också Ester inkvarterades och rehabiliterades, dock inte på Kvarnbyskolan som då hette Centralskolan. Skolan tog bara emot män och var ett provisoriskt rehabiliteringssjukhus. Många arbetade för att försöka rädda de som kunde räddas. Skolan fick komma i andra hand men inför höstterminen hade de överlevande flyttat och eleverna fick börja bara 14 dagar senare än vanligt, skriver Karin Brygger.

Varken jag eller någon annan jag frågat, har hört historien tidigare. Jag blev överraskad och förvånad att det idag inte finns några tecken eller minnesmärken som visar Kvarnbyskolans historia som sjukhem.

Mölndal är en modig stad med tydlig historia, skriver vi i vår vision. Historien och minnen ska vårdas så att nuet blir begripligt och därför behöver vi berätta, inte glömma. Toleransprojektet startade i Mölndal 2013 och tanken är att motverka våld, nedsättande attityder, antidemokratiska handlingar och ideologier. I handlingsplanen ”Värna demokratin mot våldsbejakande extremism” står det att staden ska jobba för att engagera och involvera människor, öka den sociala gemenskapen och stärka demokratiska processer i lokalsamhället och sprida kunskap för att värna demokratin. Skolan, Toleransprojektet och även Mölndals stadsmuseum är lämpliga forum för att utforska historien från 1945. Man kanske kan hitta människor som överlevde eller de som arbetade då eller hörde historien om Kvarnbyskolans tid som sjukhem för krigets offer.

Med hänvisning till detta yrkar jag

1. att staden sätter ett minnesmärke med kort beskrivning av händelser på en lämplig plats i Kvarnbyskolan, samt
2. att elever inom Toleransprojektet eller att Mölndals stadsmuseum, utforskar historien och gör den tillgänglig för många fler.

Margareta Krakowski (L),
kommunfullmäktigeledamot

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kultur- och fritidsnämnden

Sammanträdesdatum

2017-12-14

§ 103

KFN 127/17

Yttrande om motion - Minnesmärke Kvarnbyskolan som sjukhem

Beslut

1. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att tillstyrka motionens första yrkande som enligt motionärens ambition avser en historisk skylt i Kvarnbyskolan om händelserna 1945.
2. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att avstyrka motionens andra yrkande med hänvisning till att det som föreslås vara ett politiskt beslut om innehåll på Mölnåls stadsmuseum, inte är förenligt med museilagen.

Ärendet

En begäran om yttrande kring motion (L) ”Minnesmärke Kvarnbyskolan som sjukhem” har ställts till kultur- och fritidsnämnden. Ärendet berör två yrkanden – 1) att staden sätter ett minnesmärke i Kvarnbyskolan, 2) att historien om Kvarnbyskolan som sjukhem utforskas av och tillgängliggörs genom elever inom toleransprojektet eller av Mölnåls stadsmuseum.

Efter beredning i kultur- och fritidsnämnden (KFN 171019, § 82) återremitterades ärendet till kultur- och fritidsförvaltningen i väntan på utredning om historisk skyltning. Denna utredning kommer inte att påbörjas förrän under våren 2018. Kultur- och fritidsförvaltningen återkommer därför till kultur- och fritidsnämnden med nytt förslag till beslut för yttrandet, baserat på ny information om motionärens intentioner.

Förslag till beslut

Arbetsutskottets förslag till kultur- och fritidsnämnden

1. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att tillstyrka motionens första yrkande som enligt motionärens ambition avser en historisk skylt i Kvarnbyskolan om händelserna 1945.
2. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att avstyrka motionens andra yrkande med hänvisning till att det som föreslås vara ett politiskt beslut om innehåll på Mölnåls stadsmuseum, inte är förenligt med museilagen.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förslag till beslut kan antas och finner att så sker.

Expedieras till
Kommunstyrelsen

Kultur- och fritidsförvaltningen
Cajsa Lagerkvist

Kultur- och fritidsnämnden

Yttrande om motion - Minnesmärke Kvarnbyskolan som sjukhem

Förslag till beslut

1. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att tillstyrka motionens första yrkande som enligt motionärens ambition avser en historisk skylt i Kvarnbyskolan om händelserna 1945.
2. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att avstyrka motionens andra yrkande med hänvisning till att det som föreslås vara ett politiskt beslut om innehåll på Mölnåls stadsmuseum, inte är förenligt med museilagen.

Ärendet

En begäran om yttrande kring motion (L) ”Minnesmärke Kvarnbyskolan som sjukhem” har ställts till kultur- och fritidsnämnden. Ärendet berör två yrkanden – 1) att staden sätter ett minnesmärke i Kvarnbyskolan, 2) att historien om Kvarnbyskolan som sjukhem utforskas av och tillgängliggörs genom elever inom toleransprojektet eller av Mölnåls stadsmuseum.

Efter beredning i kultur- och fritidsnämnden (KFN 171019, § 82) återremitterades ärendet till kultur- och fritidsförvaltningen i väntan på utredning om historisk skyltning. Denna utredning kommer inte att påbörjas förrän under våren 2018. Kultur- och fritidsförvaltningen återkommer därför till kultur- och fritidsnämnden med nytt förslag till beslut för yttrandet, baserat på ny information om motionärens intentioner.

Beredning

Två förslag i motionen berör kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde inom museal verksamhet och har analyserats var för sig. Det första förslaget gäller frågan om Mölnåls stad bör sätta upp ett minnesmärke över händelserna i Kvarnbyskolan 1945. Utöver en bedömning av händelserna i sig, hör frågan ihop med stadens övergripande strategier för historisk skyltning, vilka behöver uppdateras. Olika skyltformer - minnesmärke, minnesplakett och historisk informationsskylt - har olika status och funktion vilket behöver tydliggöras. I motionen föreslås ett minnesmärke, men motionärens avsikt är en historisk informationsskylt inne i eller utanför skolan.

Det andra förslaget gäller den formella frågan om Mölnåls stadsmuseum, genom ett politiskt beslut, kan åläggas att utforska och tillgängliggöra en viss historisk händelse. Den 1 juli 2017 antogs en ny museilag (SFS 2017:563) vilken förstärker museernas självständiga ställning genom lagens 5 § ”Museihuvudmännen ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande

Dnr KFN 127/17

inflytande över verksamhetens innehåll". Museilagen tydliggör att beslut om museernas detaljerade verksamhetsinnehåll inte får fattas politiskt, oavsett om det aktuella museet är överens med politikerna om innehållet i beslutet eller inte.

Ekonomi

Kostnader för fysisk produktion och montering av en minnesskylt uppskattas till 10.000 kronor. Möjligen kan kostnaden belasta budget inom stadsledningsförvaltningen/ lokalförsörjningen. Att ta fram texter och layout till ett minnesmärke kan göras inom kultur- och fritidsnämndens ram.

Bedömning

Historien om Kvarnbyskolan som sjukhem är angelägen att förmedla. Det var efter beslut från Medicinalstyrelsen som skolverksamheten i dåvarande Centralskolan i Mölnåls utrymdes, för att bereda plats åt flyktingar befriade ur koncentrationslägren. 200 av de 900 flyktingar som fördelats till Göteborgsområdet kom att bo på Kvarnbyskolan under sommaren. I linje med att vara "en modig stad med tydlig historia", ser kultur- och fritidsförvaltningen positivt på att öka allmänhetens tillgång till och kunskap om historiska platser och händelser i stadsmiljöer och landskap. Att få tillgång till sin närmiljöes historia är också ett sätt att förstärka identitet och skapa möjligheter för människor att växa och må bra. Trots att Mölnåls stad inte ännu har ett genomarbetat skyltprogram för historisk skyltning, ser förvaltningen positivt på att uppmärksamma just denna händelse. Med anledning av ett hårdnande samhällsklimat och återkomsten av rörelser som har öppet rasistiska eller nazistiska ideér, är det extra angeläget att lyfta fram den lokala historia som vittnar om nazismens övergrepp. Kultur- och fritidsförvaltningen uppmärksammar samtidigt att det behövs en genomarbetad strategi för de former av historisk skyltning staden ska svara för.

Kvarnbyskolan som sjukhem för flyktingar 1945 är relativt väl utforskad. Material från olika källor finns samlat i Mölnåls stadsmuseums öppna arkiv. Museet har också en samling om 52 fotografier från flyktingarnas ankomst till Kvarnbyskolan under sommaren 1945. Dessa fotografier är tillgängliga via museets samlingar på webben. Museet har redan tidigare identifierat möjligheten till fördjupning genom insamlingsarbete, såsom minnen av händelserna eller forskning om vad som hände senare med de människor som kom. Möjligheten har också tagits i beaktande i samband med pågående projekt om platser i Mölnåls. Det ligger i Mölnåls stadsmuseums uppdrag att tillgängliggöra materialet och vara öppet för allmänhetens utforskande av denna historia. Museet står tillhands för samverkan med Kvarnbyskolan om så önskas. Däremot skulle ett politiskt beslut i frågan inte vara förenligt med museilagen (SFS 2017:563).

TJÄNSTESKRIVELSE
2017-11-21 Sida 3 (3)

Dnr KFN 127/17

Expedieras till
Kommunstyrelsen

Annika Stedner
Förvaltningschef

Cajsa Lagerkvist
Avdelningschef